

DI CHỨC ĐIỆN TỬ - PHÁP LUẬT MỘT SỐ QUỐC GIA TRÊN THẾ GIỚI VÀ KINH NGHIỆM CHO VIỆT NAM

Đinh Thị Hằng¹, Vũ Minh Nguyệt²

Email: hangdt@hou.edu.vn, ORCID: 0009-0001-4947-9759

Ngày tòa soạn nhận được bài báo: 08/01/2026. Ngày phản biện đánh giá: 06/07/2026.

Ngày bài báo được duyệt đăng: 23/07/2026.

DOI: 10.59266/houjs.2026.1381

Tóm tắt: Sự phát triển mạnh mẽ của công nghệ thông tin và chuyển đổi số đã làm thay đổi nhiều lĩnh vực của đời sống xã hội, trong đó có pháp luật thừa kế. Di chúc điện tử đang trở thành một xu hướng tất yếu tại nhiều quốc gia. Tuy nhiên, hệ thống pháp luật Việt Nam hiện chưa có quy định cụ thể về loại hình di chúc này. Bài viết tập trung phân tích kinh nghiệm lập pháp của một số quốc gia như Hoa Kỳ, Úc, Singapore để rút ra những bài học thực tiễn phù hợp, góp phần hoàn thiện hệ thống pháp luật dân sự Việt Nam trong bối cảnh chuyển đổi số hiện nay.

Từ khóa: di chúc điện tử, pháp luật thừa kế, công nghệ số, pháp luật so sánh, Việt Nam

I. Đặt vấn đề

Trong bối cảnh hội nhập và phát triển của cuộc cách mạng công nghiệp 4.0, việc ứng dụng công nghệ số vào đời sống dân sự là điều tất yếu. Một trong những lĩnh vực chịu ảnh hưởng mạnh mẽ là pháp luật về thừa kế, đặc biệt là hình thức lập di chúc. Nếu như trước đây, di chúc chỉ được công nhận dưới dạng văn bản viết tay, đánh máy có chứng thực hoặc di chúc miệng, thì ngày nay, nhiều quốc gia đã bắt đầu công nhận di chúc điện tử như một hình thức thể hiện ý chí cuối cùng của người để lại di sản.

Trong khi đó, pháp luật Việt Nam vẫn chưa thừa nhận rõ ràng giá trị pháp lý của di chúc điện tử. Sự thiếu hụt

quy định này khiến các tranh chấp phát sinh liên quan đến tài sản kỹ thuật số, tài khoản ngân hàng điện tử hay các hình thức thể hiện ý chí trực tuyến ngày càng trở nên phức tạp. Việc nghiên cứu, học hỏi kinh nghiệm quốc tế là cần thiết để Việt Nam có thể xây dựng khung pháp lý phù hợp với xu thế phát triển của thời đại.

II. Cơ sở lý thuyết

2.1. Khái niệm di chúc điện tử

Di chúc là hành vi pháp lý đơn phương của cá nhân nhằm thể hiện ý chí cuối cùng về việc định đoạt tài sản của mình cho người khác sau khi chết. Theo quy định tại Điều 624 Bộ luật Dân sự năm 2015, “Di chúc là sự thể hiện ý chí của

¹ Trường Đại học Mở Hà Nội, Hà Nội, Việt Nam

² Trường Đại học Luật Hà Nội, Hà Nội, Việt Nam

cá nhân nhằm chuyển tài sản của mình cho người khác sau khi chết”. Tuy nhiên, quy định hiện hành chủ yếu thừa nhận các hình thức truyền thống như văn bản viết tay, đánh máy hoặc di chúc miệng mà chưa có sự mở rộng sang các phương tiện hiện đại.

Di chúc điện tử (electronic will hoặc e-will) được hiểu là một loại di chúc được tạo lập, lưu trữ, thể hiện hoặc xác nhận dưới dạng dữ liệu điện tử, thay vì văn bản giấy thông thường. Di chúc điện tử có thể được thực hiện thông qua các phương tiện như email, file văn bản số, video, chữ ký điện tử, và các nền tảng lưu trữ như đám mây hoặc blockchain. Mặc dù bản chất vẫn là sự thể hiện ý chí định đoạt tài sản, nhưng phương thức thể hiện và xác lập khác biệt làm phát sinh nhiều vấn đề pháp lý như: tính xác thực, hiệu lực pháp lý, chứng thực, bảo mật thông tin.

2.2. Đặc điểm của di chúc điện tử

Di chúc điện tử mang những đặc điểm riêng biệt so với di chúc truyền thống, cụ thể:

- Tính phi vật chất về hình thức: Khác với di chúc viết tay hoặc đánh máy, di chúc điện tử không tồn tại dưới dạng vật lý mà được lưu trữ trên không gian số.

- Ứng dụng công nghệ thông tin: Việc lập, ký tên, làm chứng và lưu trữ đều dựa trên các nền tảng kỹ thuật số như chữ ký điện tử, hệ thống lưu trữ đám mây, mã hóa, và xác thực hai yếu tố.

- Tính linh hoạt và tiện lợi: Người lập di chúc có thể thực hiện mọi lúc, mọi nơi, không bị giới hạn bởi điều kiện vật lý như địa điểm lập di chúc hoặc sự có mặt trực tiếp của người làm chứng.

- Tăng cường bảo mật và truy xuất nguồn gốc: Di chúc điện tử nếu được xây dựng đúng kỹ thuật sẽ giúp chống sửa đổi, giả mạo và có thể dễ dàng kiểm chứng thông tin qua hệ thống lưu trữ minh bạch.

Tuy nhiên, các đặc điểm này cũng kéo theo những thách thức pháp lý về tính xác thực, hiệu lực và khả năng kiểm tra của di chúc điện tử trong thực tiễn tố tụng.

2.3. Vai trò của di chúc điện tử trong đời sống pháp lý hiện đại

Di chúc điện tử đóng vai trò ngày càng quan trọng trong bối cảnh xã hội số và kinh tế số phát triển mạnh mẽ, cụ thể:

- Đáp ứng nhu cầu thực tế của người dân trong môi trường số hóa: Khi các loại tài sản số như tiền điện tử, tài khoản ngân hàng điện tử, tài sản ảo, tài khoản mạng xã hội ngày càng phổ biến, việc lập di chúc bằng phương tiện điện tử trở thành lựa chọn tiện lợi, phù hợp.

- Thúc đẩy cải cách thủ tục hành chính và tư pháp: Việc công nhận di chúc điện tử sẽ góp phần đơn giản hóa quy trình lập và công chứng di chúc, tiết kiệm chi phí và thời gian cho người dân.

- Thể hiện quyền tự do định đoạt tài sản phù hợp với Hiến pháp: Di chúc điện tử giúp bảo đảm quyền cá nhân trong việc quyết định tài sản của mình theo hình thức thuận tiện và phù hợp với thời đại công nghệ.

- Thích ứng với hoàn cảnh đặc biệt: Trong các tình huống khẩn cấp (đại dịch, thiên tai, chiến tranh, người ở nước ngoài...), việc lập di chúc điện tử trở thành phương án khả thi nhất để thể hiện ý chí người để lại tài sản.

2.4. Cơ sở công nhận pháp lý di chúc điện tử

Từ góc độ lý luận pháp lý hiện đại, việc công nhận di chúc điện tử cần dựa trên ba yếu tố cơ bản:

- Tính minh bạch và xác thực của công nghệ: Bảo đảm rằng người lập di chúc có đầy đủ năng lực hành vi và tự nguyện thể hiện ý chí thông qua công cụ kỹ thuật số.

- Sự điều chỉnh của pháp luật: Pháp luật cần có quy định rõ ràng về hình thức, điều kiện lập, phương thức xác nhận và công nhận hiệu lực pháp lý của di chúc điện tử.

- Hành lang kỹ thuật và hạ tầng công nghệ: Xây dựng nền tảng lưu trữ, bảo mật và truy xuất di chúc đáng tin cậy, có thể kiểm tra bởi các cơ quan có thẩm quyền khi cần.

III. Phương pháp nghiên cứu

Đề nghiên cứu được vấn đề trong bài viết, nhóm tác giả sử dụng các phương pháp đặc thù của khoa học xã hội như:

- Phương pháp phân tích - tổng hợp: nhằm hệ thống hóa và đánh giá các quy định pháp luật trong và ngoài nước liên quan đến di chúc điện tử.

- Phương pháp so sánh luật học: đối chiếu pháp luật Việt Nam với pháp luật của các quốc gia như Hoa Kỳ, Úc, Singapore để chỉ ra điểm tương đồng và khác biệt.

- Phương pháp suy diễn logic: từ những dữ liệu và quy định thực tiễn để rút ra nhận định, đánh giá và đề xuất hoàn thiện pháp luật.

IV. Kết quả nghiên cứu và trao đổi

4.1. Kinh nghiệm quốc tế về pháp luật di chúc điện tử

Việc công nhận và điều chỉnh pháp lý đối với di chúc điện tử đã được nhiều quốc gia tiên tiến nghiên cứu, ban hành văn bản quy phạm pháp luật hoặc có án lệ rõ ràng. Mỗi quốc gia lựa chọn phương thức điều chỉnh khác nhau, tuy nhiên đều hướng tới mục tiêu chung là bảo đảm tính xác thực, tính tự nguyện và giá trị pháp lý của di chúc điện tử.

Hoa Kỳ: Là quốc gia đi đầu trong việc xây dựng hành lang pháp lý cho di chúc điện tử. Năm 2019, Ủy ban Luật thống nhất Hoa Kỳ (Uniform Law Commission) đã thông qua Đạo luật Di chúc điện tử thống nhất (Uniform Electronic Wills Act - UEWA). Luật này được một số bang như Nevada, Florida, Arizona, Colorado áp dụng. UEWA quy định rằng di chúc có thể được thực hiện hoàn toàn dưới dạng điện tử, được ký bằng chữ ký điện tử, có thể có nhân chứng từ xa (remote witnesses) và lưu trữ trong hệ thống điện toán đám mây. Luật cũng đưa ra các điều kiện bảo đảm tính toàn vẹn và xác thực của di chúc như: khả năng kiểm tra nguồn gốc tài liệu, xác nhận danh tính của người lập di chúc và người làm chứng qua xác thực đa yếu tố.

Úc: Không có luật liên bang thống nhất về di chúc điện tử, nhưng một số bang như Queensland, New South Wales và Victoria đã công nhận hiệu lực của di chúc điện tử thông qua án lệ. Một ví dụ điển hình là vụ án *Re Yu* (2013) QSC 322, trong đó Tòa án tối cao bang Queensland đã công nhận một tin nhắn điện thoại chưa gửi đi là di chúc hợp lệ, với lý do nó

phản ánh rõ ràng ý chí cuối cùng của người lập di chúc. Các tòa án tại Úc thường áp dụng nguyên tắc “substantial compliance” (tuân thủ cơ bản) để chấp nhận các hình thức thể hiện ý chí không chính thức, miễn là có đủ bằng chứng chứng minh tính tự nguyện và chân thực.

Singapore: Hiện nay chưa có luật cụ thể về di chúc điện tử, nhưng quốc gia này đã thể hiện sự quan tâm mạnh mẽ đến vấn đề tài sản số và quyền định đoạt sau khi chết. Bộ Tư pháp Singapore (Ministry of Law) đã công bố Tài liệu tham vấn công khai năm 2023 liên quan đến quản lý tài sản số và thừa kế kỹ thuật số. Trong tài liệu này, Chính phủ đề xuất công nhận các hình thức di chúc điện tử đối với tài sản số như ví điện tử, tài khoản mạng xã hội, tài sản NFT, và đồng thời đặt ra yêu cầu về nền tảng chứng thực và lưu trữ số có độ tin cậy cao về quản lý và phân chia tài sản số sau khi người dùng qua đời.

Qua kinh nghiệm lập pháp của Hoa Kỳ, Úc và Singapore có thể thấy, mặc dù cách tiếp cận có sự khác biệt nhưng đều hướng đến mục tiêu bảo đảm ý chí đích thực của người lập di chúc và nâng cao tính an toàn pháp lý cho di chúc điện tử. Từ đó, có thể rút ra một số kinh nghiệm có giá trị tham khảo đối với Việt Nam.

Thứ nhất, cần nghiên cứu bổ sung quy định công nhận giá trị pháp lý của di chúc điện tử trong Bộ luật Dân sự hoặc xây dựng các quy định chuyên biệt điều chỉnh loại hình di chúc này. Kinh nghiệm của Hoa Kỳ cho thấy việc thiết lập khuôn khổ pháp lý rõ ràng giúp thống nhất cách hiểu và cách áp dụng pháp luật, đồng thời tạo cơ sở pháp lý cho việc lập, lưu trữ và thực hiện di chúc điện tử (Uniform Law Commission, 2019).

Thứ hai, cần xây dựng các tiêu chuẩn kỹ thuật nhằm bảo đảm tính xác thực và toàn vẹn của di chúc điện tử. Theo kinh nghiệm quốc tế, di chúc điện tử cần được xác thực bằng chữ ký điện tử hoặc chữ ký số, xác thực đa yếu tố, gắn dấu thời gian điện tử, lưu trữ trên hệ thống chống sửa đổi và có lịch sử truy cập. Các yêu cầu này góp phần chứng minh tính hợp pháp của di chúc và hạn chế nguy cơ giả mạo, sửa đổi nội dung (Uniform Law Commission, 2019; Electronic Wills Act, 2021).

Thứ ba, cần có cách tiếp cận linh hoạt trong việc đánh giá hình thức của di chúc điện tử. Thực tiễn xét xử của Úc cho thấy Tòa án ưu tiên xem xét liệu tài liệu điện tử có phản ánh rõ ràng ý chí cuối cùng của người lập di chúc hay không, thay vì chỉ đánh giá dựa trên hình thức thể hiện. Cách tiếp cận này góp phần bảo đảm quyền tự định đoạt của cá nhân trong bối cảnh công nghệ số phát triển.

Thứ tư, cần xây dựng cơ chế quản lý, lưu trữ và khai thác di chúc điện tử trên nền tảng số có độ tin cậy cao, đồng thời hoàn thiện các quy định liên quan đến tài sản số và thừa kế tài sản số. Kinh nghiệm của Singapore cho thấy việc chuẩn bị hạ tầng pháp lý và hạ tầng kỹ thuật từ sớm sẽ tạo điều kiện thuận lợi cho việc công nhận và thực thi di chúc điện tử trong tương lai (Ministry of Law Singapore, 2023).

Những kinh nghiệm trên cho thấy việc hoàn thiện pháp luật về di chúc điện tử không chỉ dừng lại ở việc công nhận giá trị pháp lý của loại hình di chúc này mà còn đòi hỏi sự đồng bộ giữa pháp luật dân sự, pháp luật về giao dịch điện tử, công chứng, chứng thực và hạ tầng công nghệ nhằm bảo đảm tính an toàn, tin cậy và khả năng thực thi của di chúc điện tử trong thực tiễn.

4.2. Thực trạng pháp luật Việt Nam về di chúc điện tử

Pháp luật Việt Nam, cụ thể là Bộ luật Dân sự Việt Nam năm 2015, quy định các hình thức di chúc là văn bản hoặc miệng. Theo đó, di chúc được xác định là sự thể hiện ý chí đơn phương của cá nhân (Điều 624), và được lập dưới các hình thức như: di chúc bằng văn bản (viết tay, đánh máy, có hoặc không công chứng/chứng thực), hoặc di chúc miệng (Điều 628). Điều 630 quy định chặt chẽ về các điều kiện hiệu lực của di chúc, trong đó yêu cầu phải ký tên hoặc điểm chỉ, có công chứng/chứng thực trong một số trường hợp. Điều này vô tình loại trừ các hình thức thể hiện ý chí bằng phương tiện điện tử, dù thực tế ngày càng phổ biến. Việc thiếu quy định cụ thể về di chúc điện tử không chỉ gây lúng túng trong xét xử mà còn ảnh hưởng đến quyền định đoạt tài sản hợp pháp của công dân trong thời đại số.

Việc thiếu vắng quy định rõ ràng dẫn đến một số khó khăn như:

- Không có cơ sở pháp lý để công nhận di chúc điện tử dù người để lại tài sản có thể đã thể hiện ý chí rõ ràng qua video, email hoặc nền tảng mạng xã hội.

- Khó khăn trong giải quyết tranh chấp: Tòa án và cơ quan công chứng gặp lúng túng khi phải đánh giá tính hợp lệ của các tài liệu điện tử do chưa có tiêu chí cụ thể về chứng cứ điện tử trong lĩnh vực thừa kế.

- Ảnh hưởng đến quyền định đoạt tài sản hợp pháp của công dân, đặc biệt là trong thời đại số khi tài sản kỹ thuật số ngày càng phổ biến nhưng không có cơ chế pháp lý phù hợp để lập di chúc tương ứng.

Ngoài ra, pháp luật về chữ ký điện tử (Luật Giao dịch điện tử năm 2005, sửa đổi năm 2023) và chứng thực điện tử vẫn chưa được thiết kế để phục vụ việc xác lập các hành vi pháp lý dân sự đơn phương như lập di chúc.

4.3. Đề xuất một số giải pháp cho Việt Nam

Trong bối cảnh chuyển đổi số và sự phát triển mạnh mẽ của công nghệ thông tin, nhu cầu lập di chúc bằng phương tiện điện tử ngày càng tăng. Tuy nhiên, hệ thống pháp luật hiện hành của Việt Nam, đặc biệt là Bộ luật Dân sự năm 2015, vẫn chưa quy định rõ ràng về di chúc điện tử, dẫn đến những khoảng trống pháp lý, gây khó khăn trong thực tiễn áp dụng và giải quyết tranh chấp thừa kế. Để khắc phục tình trạng này, cần có những định hướng cụ thể nhằm hoàn thiện khung pháp lý điều chỉnh di chúc điện tử tại Việt Nam như sau:

Thứ nhất, cần bổ sung khái niệm và thừa nhận giá trị pháp lý của di chúc điện tử trong Bộ luật Dân sự. Hiện pháp luật Việt Nam chưa quy định về loại di chúc này, vì vậy cần xác định rõ di chúc điện tử là di chúc được lập, lưu trữ bằng phương tiện điện tử, có xác thực điện tử, thể hiện ý chí tự nguyện, minh mẫn của người lập và bảo đảm tính toàn vẹn, khả năng kiểm chứng. Việc ghi nhận di chúc điện tử sẽ tạo cơ sở pháp lý cho hình thức di chúc này, phù hợp với xu hướng chuyển đổi số.

Thứ hai, cần phải thiết lập hệ thống lưu trữ và chứng thực quốc gia. Việt Nam có thể xây dựng một công nghệ thông tin để tiếp nhận, lưu trữ và xác minh di chúc điện tử bằng công nghệ blockchain, xác thực đa tầng (multi-factor authentication).

Thứ ba, cần triển khai thí điểm di chúc điện tử đối với một số loại tài sản số. Trước mắt, có thể áp dụng với tiền điện tử, tài khoản ngân hàng trực tuyến, ví điện tử, NFT, tên miền... để đánh giá tính khả thi, rủi ro và các vướng mắc về kỹ thuật, pháp lý trước khi hoàn thiện pháp luật và áp dụng rộng rãi.

Thứ tư, cần xây dựng tiêu chuẩn kỹ thuật và pháp lý cho việc lập, xác thực và lưu trữ di chúc điện tử. Có thể tham khảo mô hình của Đạo luật UEWA, cho phép ký và làm chứng từ xa trên nền tảng có xác thực danh tính, đồng thời lưu trữ an toàn trên hệ thống chống sửa đổi. Pháp luật cần quy định bắt buộc về chữ ký điện tử đủ điều kiện, cơ chế xác thực người lập (OTP, eKYC, sinh trắc học...) và hệ thống lưu trữ bảo đảm tính toàn vẹn, bảo mật. Các tiêu chuẩn này cần được xây dựng trên cơ sở phối hợp giữa cơ quan lập pháp, chuyên gia công nghệ và đơn vị cung cấp dịch vụ lưu trữ số.

Thứ năm, cần quy định rõ trình tự, thủ tục lập, lưu trữ và công bố di chúc điện tử. Theo đó, pháp luật cần xác định đối tượng được lập di chúc, cơ quan hoặc tổ chức có thẩm quyền chứng thực, đăng ký; phương thức công bố di chúc sau khi người lập qua đời; trách nhiệm của đơn vị lưu trữ, cung cấp dịch vụ và quy trình sửa đổi, bổ sung hoặc hủy bỏ di chúc điện tử.

Thứ sáu, cần hoàn thiện cơ chế giải quyết tranh chấp về di chúc điện tử. Pháp luật cần quy định giá trị chứng cứ của di chúc điện tử, nguyên tắc suy đoán tính hợp pháp đối với di chúc được xác thực, cơ chế giám định dữ liệu điện tử và quyền của cơ quan tiến hành tố tụng trong việc yêu cầu tổ chức lưu trữ hoặc nhà cung cấp dịch vụ cung cấp dữ liệu phục vụ giải quyết tranh chấp.

Thứ bảy, cần đẩy mạnh tuyên truyền và nâng cao nhận thức về di chúc điện tử. Đồng thời, tăng cường đào tạo cho đội ngũ tư pháp, công chứng, thừa phát lại và hướng dẫn người dân sử dụng các nền tảng công nghệ để lập, lưu trữ di chúc điện tử an toàn, đúng quy định.

V. Kết luận

Di chúc điện tử là một sản phẩm tất yếu của thời đại công nghệ và là nhu cầu thực tiễn ngày càng gia tăng. Kinh nghiệm quốc tế cho thấy hoàn toàn có thể xây dựng một hệ thống pháp luật công nhận và điều chỉnh hiệu quả hình thức di chúc này. Đối với Việt Nam, cần nhanh chóng tiếp cận, nghiên cứu và thể chế hóa vấn đề này trong Bộ luật Dân sự để bảo đảm quyền lợi hợp pháp của công dân trong việc định đoạt tài sản, phù hợp với tiến trình chuyển đổi số quốc gia.

Hoàn thiện khung pháp lý về di chúc điện tử là một bước đi cần thiết trong bối cảnh Cách mạng công nghiệp 4.0 và Chính phủ điện tử đang phát triển mạnh mẽ tại Việt Nam. Việc thừa nhận, xây dựng quy định cụ thể và triển khai thí điểm sẽ góp phần bảo đảm quyền tự định đoạt tài sản của công dân, đồng thời thúc đẩy quá trình số hóa tư pháp, hướng tới một hệ thống pháp luật hiện đại, phù hợp với xu thế toàn cầu.

Tài liệu tham khảo

- Electronic Wills Act, S.B.C. 2021, c. 24 (British Columbia, Canada). <https://www.bclaws.gov.bc.ca/civix/document/id/complete/statreg/21024>.
- Ministry of Law Singapore. (2023). Consultation Paper on the Regulation of Digital Assets and Inheritance. <https://www.mlaw.gov.sg>

Quốc hội nước Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam (2015). *Bộ luật Dân sự Việt Nam năm 2015*. Luật số 91/2015/QH13 ngày 24 tháng 11 năm 2015.

Re Yu (2013) QSC 322 (Supreme Court of Queensland).

Uniform Law Commission. (2019). Uniform Electronic Wills Act (UEWA). <https://www.uniformlaws.org>

ELECTRONIC WILLS - LAWS OF SOME COUNTRIES IN THE WORLD AND EXPERIENCES FOR VIETNAM

Dinh Thi Hang¹, Vu Minh Nguyet²

Abstract: *The strong development of information technology and digital transformation has changed many areas of social life, including inheritance law. Electronic wills are becoming an inevitable trend in many countries. However, the Vietnamese legal system currently lacks specific regulations governing this type of will. The article analyzes the legislative experience of countries such as the United States, Australia, and Singapore to draw practical lessons, contributing to the improvement of the Vietnamese civil law system in the current context of digital transformation.*

Keywords: *electronic will, inheritance law, digital technology, comparative law, Vietnam*

¹ Hanoi Open University, Hanoi, Vietnam

² Hanoi Law University, Hanoi, Vietnam